חרחבינה חופית *Eryngium maritimum* – צמח אדום הפורח בחוף הים (יוני 2017)

כתבה: **ערגה אלוני**

חרחבינה חופית *Eryngium maritimum* (סוככיים), היא עשב רב-שנתי (המיקריפטופיט) שגובהו 30-50 ס"מ, הפורח באביב ובראשית הקיץ ומתייבש בסוף הקיץ. עמוק בתוך קרקע החולית נותרת מערכת שורשים מעמיקה ובראשה ניצן התחדשות שממנו מתפתחת בראשית החורף שושנת עלים. העלים פשוטים נוקשים וגלדניים. מכוסים בכסות שעווה מבריקה הדוחה רסס מלח מהים. צורת עלי הבסיס לעתים גלונית, הצבע כחלחל ירוק בעל עורקים בהירים. העורקים מסתיימים בקוץ. מבסיס הצמח מתפתחים ענפים מסועפים הנושאים בראשם תפרחות. הענפים הללו כסופים וחלקים, בעל מפרקים. בכל צמח מתפתחים מספר גבעולי פריחה המתפצלים לענפי משנה המסתיימים גם הם בתפרחות. גבעולי הפריחה נושאים עלים קטנים יותר. עלים אלה מסודרים במפרקים, חובקים את הגבעול. גם מתחת לתפרחת מצוי דור של עלים שהם עלי מעטפת. גודלם 1 ס"מ, והם שומרים ומבליטים את התפרחות.

חרחבינה חופית בחוף הפולג. צילמה: ערגה אלוני ©

חרחבינה חופית. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין - גבעולי הצמח חלקים, העלים מסודרים בדורים, תפרחת קרקפת, הפרחים העליונים בתפרחת בשלב זכרי; משמאל - עורקי העלים מתמשכים לקוצים
להגדלה - לחצו על התמונות

התפרחת היא סוכך פשוט דמוי קרקפת. הפרחים צפופים, דו מיני [illegible] ארבע תכלת עד סגול או לעתים לבן ירוק. לכל פרח 5 עלי גביע ירוקים קצרים המסתיימים בחוד ובמרכזם עורק שקוע. עלי הכותרת 5, בהירים וקצרים קצה העלה כפוף אל מרכז הפרח. אבקנים 5, זיריהם ארוכים ובראשם מתחבר במרכזו מאבק כחול סגול. לאחר הבשלת האבקנים, צבעם משתנה לצהוב חום והם מתכופפים אל מרכז הפרח. העלי [illegible] בשתי צלקות ארוכות מאברי הפרח.

חרחבינה חופית. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין - פרחים בשלב הזכרי; משמאל - פרחים בשלב הנקבי

חרחבינה חופית פורחת מאפריל עד אוגוסט. הפרחים מבשילים בדורים, מבסיס הסוכך כלפי מעלה. הבשלת אברי המין בפרח אינה בו-זמנית. קודם מבשילים האבקנים ואחריהם הצלקות. בתפרחות רבות אפשר לראות שלבים שונים של בגרות מפירות ועד פרחים שזה עתה נפתחו. הפרחים מואבקים על-ידי חרקים בעיקר דבורים קטנות. הפרי הוא דו-זרעון, אורכו כ-1 ס"מ, והוא מכוסה בקשקשים קוצניים.

חרחבינה חופית – פירות. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין – פירות בתוך הגביע עם שני עמודי העלי; משמאל – פירות טרם הפצה.
להגדלה – לחצו על התמונות

הצמח מוכר גם כצמח מאכל. נצרים צעירים השורש, ועלים צעירים נאכלים כבושים או מבושלים. החרחבינה נחשבת ברפואה העממית כצמח המכיל חומר משתן, ויש אומרים שהוא טוב גם נגד מחלות עור, כבד, צהבת, אנמיה, שיעול, כאב בטן, לחץ דם גבוה, להרגעת העצבים, להגברת הזיעה, וכן כסם-אהבה.

חרחבינה חופית היא צמח נדיר בארץ הצומח בחול גס, חצץ, וכורכר בחגורת הרסס לאורך חופי הים התיכון. הצמח מצוי בכמה מוקדים לאורך החוף. בעבר נמצאו לא מעט פרטים באזור חוף פולג. בחיפוש קפדני בשנת 2015 מוינגיט צפונה עד שכונת עיר ימים נמצאו 5 פרטים בלבד. נראה שהפיתוח החוף הרס את בית הגידול ומספר הפרטים פחת. מצב דומה כנראה קיים גם באזורים נוספים בחוף על כן הצמח נכלל ברשימת "המינים האדומים".

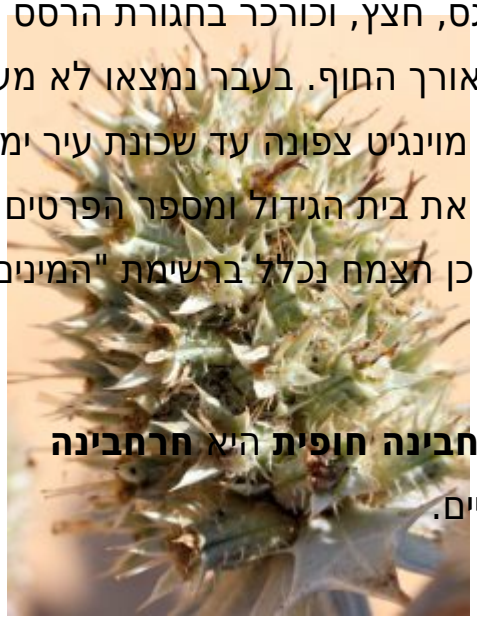

בארץ גדלים 7 מינים של חרחבינה. המין הקרוב ל**חרחבינה חופית** היא **חרחבינה חרמונית** הגדלה במרומי החרמון בתנאים סוב-אלפיניים.

ספרות:

ויזל י ליטב ואגמי מ 1974 צמחי חוף הים בישראל. הוצאת המדור לאקולוגיה, המחלקה לבוטניקה אוניברסיטת ת"א.

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום, צמחים בסכנת הכחדה בישראל. הוצאת רשות הטבע והגנים, והמשרד להגנת הסביבה.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 חרחבינה חופית Eryngium maritimum – צמח אדום הפורח בחוף הים (יוני 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.
https://www.kalanit.org.il/eryngium-maritimum